

Орися ЛЕГКА

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка
Львівського національного університету ім. І. Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8790-3776>
e-mail: orysialehka@gmail.com*

«ТІЛЬКИ Б РІДНОГО ПОЛЯ ЗВОРУШЛИВА СТРІЧКА!...»: ДОРОГАМИ ДОЛІ НАТАЛІ ЛІВИЦЬКОЇ-ХОЛОДНОЇ

Розглянуто життєвий і творчий шлях поетки Н. Лівницької-Холодної у контексті її еміграції; проаналізовано творчу індивідуальність авторки з її темами, оригінальним образним світом, неповторною манерою письма. Осмислено феномен «тільки емігрантки», помножений свідомістю вирваного з корінням із рідної землі роду. Зазначено, що саме відчуття втрати минулого, філософська сфокусованість на образі України стають визначальними для творчості Н. Лівницької-Холодної після Другої світової війни.

Констатовано, що поетичні тексти авторки, які інтерпретовано у статті, вражають глибинними осягненням усіх реєстрів людської душі, відтворюють її складну життєву дорогу, сповнену болісних пошуків творчого і жіночого «я» на неприхильних просторах чужини. Зауважено, що еміграція для Н. Лівницької-Холодної – її хресна дорога, її Голгофа, тому й вірші сповнені болем розчарувань, екзистенційними рефлексіями, невтомним пошуком сенсу буття.

З'ясовано, що перша збірка Н. Лівницької-Холодної «Вогонь і попіл» подарувала українській літературі особливу поезію – еротичну, з нахилом до психологізації почуттів ліричної героїні. Вказано, що її яскраво виражена європейськість проявилася через модерність поетичного письма – вдалий синтез неокласичних, неоромантичних, експресіоністичних і сюрреалістичних ознак. Виявлено, що дуже часто поетка переносить свої переживання з площини особистісної на обрії з патріотичною мотивацією, а історичні події перетворює у міф із метою відображення кардіограми надчуттєвих емоцій. Спостережено, що невимовний біль від розлуки з рідною землею, патріотична невтоленість – така тематична настроєвість другої збірки «Сім літер». З'ясовано, що своєрідним підсумком творчості Н. Лівницької-Холодної стала книжка «Поезії, старі і нові», у якій відтворено особисту драму поетки, спровоковану другою еміграцією та руїнами Європи на тлі світової катастрофи духу, породженої трагедією Другої світової війни.

Ключові слова: Наталя Лівницька-Холодна, еміграція, Україна, самотність, любов, філософія, світовідчуття, рефлексія, психологізм.

*А мені ти – блакитним мітом
В золотім полудневім меду...*

Євген Маланюк

Для назви статті й епіграфу взято рядки з поезії Євгена Маланюка з циклу «Під чужим небом». Вони максимально точно відтворюють те, про що йтиметься далі. Зрештою, Наталю Лівницьку-Холодну й цього поета єднала спільна доля «на пісках емігрантських Сахар».

Мета статті – розглянути життєву і творчу долю поетки Н. Лівницької-Холодної в контексті її еміграції, осмислити феномен «тільки емігрантки», ґрунтуючись на її поетичних текстах. Філософська сфокусованість на образі України, яка стає пріоритетною для творчості Н. Лівницької-Холодної після Другої світової війни, зумовлює актуальність теми статті в час жорстокої війни Росії проти України.

Серед критично-аналітичних публікацій про творчість поетки можна назвати статті Миколи Гнатишака (Гнатишак, 1936), Леоніда Мосендза (Мосендз, 1935), Святослава Гординського (Гординський, 1935), Богдана Рубчака (Рубчак, 1986), Івана Фізера (Фізер, 1987), Юрія Шереха (Шерех, 1993), Миколи Ільницького (Ільницький, 1991), Тараса Салиги (Салига, 1994) та інших. Кожен із названих авторів розглядає поезію Н. Лівницької-Холодної здебільшого одноаспектно; новаторською у запропонованій статті є спроба цілісного осягнення феномену «тільки емігрантки» з опертям на поетичні тексти авторки.

Свого часу монографію про Н. Лівницьку-Холодну я назвала «Життя – це любов...». Мотивацією для такої назви став власне життєвий шлях авторки, сповнений тривог, розчарувань, болісних пошуків творчого і жіночого «я» на неприхильних просторах чужини. Та понад усе серце поетки зігрівала щира надія на зустріч із рідною Україною, любов до якої «розпилена», по суті, у кожному вірші. Вона проривалася крізь важкий сумнів, непереборну тугу і летіла у світ... Розгорталася як внутрішнє переживання реальної глибоко особистісної зустрічі з рідною землею.

Доля жінки-емігрантки...

Доля поетки-емігрантки...

Літературознавець М. Ільницький справедливо зазначав: «... у віршах поетеси розкривається людська доля не тільки в її зв'язках з історичними подіями, свідком чи учасником яких їй довелося бути: у них – історія внутрішнього життя з найтоншими порухами душі, з усіма втіхами і печаллями, які призначені людині долею» (Ільницький, 1991, с. 21).

Наталю Лівницьку-Холодну – талановиту представницю інтелектуальної української еміграції, творча індивідуальність зі своїми темами, оригінальним образним світом, неповторною манерою письма. Поетичні тексти авторки вражають глибинним осмисленням усіх регістрів людської душі. Конкретніше – душі емігрантки, адже еміграція для Н. Лівницької-Холодної – її хресна дорога, її Голгофа... Волею невідданих обставин (батько Андрій Лівницький – вагома постать в уряді Симона Петлюри) у 18-річному віці поетка змушена була покинути рідну Україну з твердою надією повернутись. Її надія залишилася лише надією... У безповітряному просторі еміграції вона опинилася на самоті зі своїми віршами, сповненими болем розчарувань, екзистенційними рефлексіями, невтомним пошуком сенсу буття.

Про свої поезії вона писала: «Вірші в мене взагалі виходили завжди так якось... спонтанно ... Ніколи не було якоїсь спеціальної спонуки ... З теперішньої перспективи бачу, що це цикл жінки, яка починає з подружжя, потім приходять велике закохання, розчарування, відтак апатія, сум, і, врешті, поворот до себе» (Бойчук, 1985, с. 13).

І справді, коли перечитуєш усі збірки поетеси, то робиш висновок, що перед нами своєрідний віршований роман життя жінки з усіма його болями, надіями, радощами. Роман, на сторінках якого – хвилююча історія переживань від ранньої юності до глибокої старості, особлива філософія любові, самотності, смерті... Історія блукань української душі...

Щирі зізнання авторки зворушують до сліз (лист до літературознавця Леоніда Куценка від 24 липня 1991 р.): «І стало сумно-сумно. Усвідомила собі, що я тепер залишилась зовсім сама ... Уже нікого нема з того світу, в якому було стільки друзів. А в свої роки я не могла стати нічим іншим – тільки емігранткою. Емігранткою з того мого світу, що з нього вже мало або й ніхто не залишився, і чужою в цьому новому для мене, що в ньому так довго і так, майже завжди, гірко було жити» (Куценко, 1997, с. 33). Тужливий жіночий світ оприявнюється на сторінках непростой зворушливої біографії, філігранно екстрапольованої в поетичні тексти.

Наталя Лівницька-Холодна народилася в інтелігентній сім'ї. Родина Лівницьких належала до старовинного козацького роду, про що свідчать родові папери, серед яких була навіть грамота з доби Богдана Хмельницького. Коли Катерина II (Екатерина II) знищила Запорізьку Січ, а з нею ліквідувала козацько-старшинські привілеї, Лівницьким поталанило – ще одне свідчення могутності роду – дістати дворянські привілеї. Батько, Андрій Лівницький, був президентом Української Народної Республіки (УНР) в екзилі, у період Гетьманату від серпня 1918 р. був у складі опозиційної владі Павла Скоропадського Українського національного союзу, очолював Міністерство юстиції і був заступником голови Ради народних міністрів УНР; після трагічної загибелі в 1926 р. Симона Петлюри став його наступником (очолив Директорію УНР) та Головним отаманом військ УНР.

У 1912 р. Н. Лівницька-Холодна вступила до Золотоніської гімназії. Через військові й революційні події змінила гімназії – Полтавську, Київську, Жмеринську, Переяславську, так і не склавши матури. У 1920 р. змушена разом із батьком виїхати за кордон (до Варшави, потім до Тарнова). У Тарнові поетка зустріла свого майбутнього чоловіка Петра Холодного (молодшого), із яким одружилася у 1924 р. У Тарнові вона була причетною (разом із Юрієм Липою, Михайлом Обідним та іншими) до створення літературно-мистецького товариства й видання українського еміграційного альманаху «Сонцесвіт» (1922), організованого митцями-емігрантами із Наддніпрянщини. Із тарновським періодом пов'язаний і її перший поетичний дебют – публікація низки поезій у віденському політичному і культурному тижневику «Воля» під псевдонімом Наталка Волошка. У 1922 р. перебралася до Подебрад у Чехо-Словаччині. У 1923 р. вступила до Карлового університету у Празі на філологічний факультет (студії романістики). Залучення Н. Лівницької-Холодної до активної участі у літературному житті Подебрад і Праги пов'язане з іменем Є. Маланюка. У серпні 1924 р. поетеса одружилася з Петром Холодним (молодшим), народила доньку Леоніду. Чеський період поезії дуже скупо представлений творами Н. Лівницької-Холодної на сторінках періодичних видань (за винятком, її дебюту у празькій «Новій Україні»). У 1927 р. вона поновилася на факультеті романістики Варшавського університету, який закінчила зі званням магістра у січні 1933 р. У Польщі співпрацювала з Дмитром Донцовим

та його журналами «Літературно-науковий вісник» (ЛНВ), «Вісник», стала однією із найпопулярніших українських поетес. Така творча співпраця тривала до осені 1933 р.

Незаперечним є той факт, що Наталя Лівницька-Холодна – одна із самотніх постатей «празької школи» української поезії (поряд із Євгеном Маланюком, Оксаною Лятуринською, Галею Мазуренко, Оленою Телігою та іншими), яку створили митці-емігранти, життя і творчість яких були пов'язані з Чехо-Словаччиною, зокрема з Прагою. Від 1929 р. поетка належала до літературної групи «Танк», що існувала у Варшаві, а згодом до створеного «танківцями» об'єднання «Ми», яке утримувалось аж до 1939 р., як і видавництво «Варяг». Тут побачили світ і дві збірки поезій Н. Лівницької-Холодної: «Вогонь і попіл» (1934) та «Сім літер» (1937).

У 1937 р. у Варшаві Український жіночий союз засновує Всесвітній союз українок, до якого ввійшла і Н. Лівницька-Холодна. Поетеса залучалася також до справ Українського центрального комітету у Польщі, була активним членом української студентської корпорації «Запороже» у Варшаві.

У 1944 р. родина Лівницьких вимушено залишила Польщу. Настав час нової еміграції і нових поневірянь по таборах «ДіПі» (переміщених осіб). Від 1944 р. сім'я жила в Оффенбаху (Німеччина). У 1948 р. – новий переїзд та кількарічне викладання в українській гімназії в таборі «ДіПі» у Майнц-Кастелі, аж поки 1950 р. із табору в Етлінгені не проліг поетесі довгий шлях у невідоме, у Новий Світ. Наталя Лівницька-Холодна емігрувала з Європи до Америки й поселилася в Нью-Йорку, де 17 років віддала важкій чорноробській праці. Водночас вона – співробітниця журналу «Жінка», почесний член Союзу українок Америки, згодом – співробітниця Мистецького українського руху. У 1957 р. подружжя Лівницьких переїхало до передмістя Нью-Йорка – Йонкерсу. Тут упродовж 12 років поетеса викладала українську мову та літературу у місцевій школі українознавства. Саме на потребу українських шкіл у США авторка підготувала нарис «Шлях велетня. Ілюстрована біографічна розповідь про Тараса Шевченка», який вийшов у світ 1955 р. Письменниця активно співпрацювала з Українською вільною академією наук у США. Як член редколегії доклала чимало зусиль до виходу у світ двотомного видання «Симон Петлюра. Статті, листи, документи» (1956, 1979), яке благословив на світ Національно-державний союз США, членом якого вона була.

Протягом 1974–1988 рр. Н. Лівницька-Холодна працювала мовним редактором щомісячного журналу «Наше життя» Союзу українок Америки.

У 1986 р. у Нью-Йорку з'явилася друком книжка Н. Лівницької-Холодної «Поезії старі й нові» – своєрідний підсумок її літературної творчості. Упорядкував видання творів Богдан Бойчук, спорядив розвідкою Богдан Рубчак, а видав Союз українок Америки. До книги увійшли міжвоєнні збірки «Вогонь і попіл», «Сім літер» та рукописні (недруковані) збірки «На грані» (1944–1967), «Перекотиполо» (1968–1976), «Остання дія» (1979–1985).

У 1986 р. Холодні залишили Йонкерс і переїхали до Глен-Спей. У 1989 р. помер брат поетеси Микола Лівницький, а в січні 1990 р. не стало Петра Холодного (молодшого). Пережиті втрати зумовили переїзд Н. Лівницької-Холодної у Торонто, де мешкала її донька з внуками. У лютому 1992 р. поетеса залишила родину доньки, її наступним причалом став будинок для старших у Міссісага поблизу Торонто. А згодом, із погіршенням стану здоров'я, поселилася в українському приютному лікувальному домі пансіону ім. Франка в Етобіко (районі Торонто), де й знайшла свій вічний спочинок у 2005 р. Похована в м. Баунд-Брук (штат Нью-Джерсі, США).

Перша збірка Н. Лівницької-Холодної «Вогонь і попіл» подарувала українській літературі особливу поезію – еротичну, з нахилом до психологізації почуттів ліричної героїні. У контексті тогочасного літературного процесу не тільки діаспори, але й материкової України цю збірку можна безперечно вважати свіжим «вибухом» художньо оформлених вражень і новим відрухом поетичного бачення, не скованого недоцільно встановленими обмеженнями. Ця збірка виправдано претендувала на європейскість, вона засвідчила модерність поетичного письма Н. Лівницької-Холодної – вдалий синтез неокласичних, неоромантичних, експресіоністичних і сюрреалістичних ознак.

Її поява викликала досить неоднозначну оцінку критиків. Деяким збірка «Вогонь і попіл» видалася завузьюкою тематично, інші вважали її занадто відвертою. Леонід Мосендз переконував: «Подолати треба цю “маленьку жінку”, Роксоланину онуку, змагатися з “малістю”, з безвиїмковим консумуванням “джерела спокус”» (Мосендз, 1935, с. 233).

Журнал «Назустріч» засвідчував: «Холодна займає вже своє трітке місце між сучасними поетами і, безперечно, найвидатніше поміж поетками. Стівідсоткове опанування форми, добра школа вірша, небуденний підхід до своєї тематики – ось прикмети, що вирізняють її твори» (Назустріч, 1938).

Святослав Гординський назвав «Вогонь і попіл» може єдиною книжкою в українській поезії, написаною так відважно жінкою. «Маємо, можна сміливо сказати, першу наскрізь жіночу, без ніякого позування книжку поезій у нашій літературі. Досі мало яка жінка в нашій поезії мала таку сміливість й вміння віддавати з таким мистецтвом оте “вічно жіноче” жінки й показати, скільки для жінки значить кохання, наскільки воно протравлює цілу її істоту і до якої міри й величності виростають такі почування, як любов, ненависть, заздрість» (Гординський, 1935, с. 2).

Із захопленням зустрів появу «Вогню і попелу» журнал «Світ молоді»: «Кажуть, що бувають мистці, що творять лише для свого серця, але те серце має ту прикмету, що ритм його є рівномірний з ритмом соток-соток інших сердець на світі. Це справжні мистці. До цих останніх можна зачислити й нашу молоду поетку Наталю Лівницьку-Холодну» (СМ, с. 13).

Один із представників католицького спрямування в літературно-мистецькій практиці 20–30-х років ХХ ст. М. Гнатишак назвав безвартісною збірку Н. Лівницької-Холодної «Вогонь і попіл», визнавши, проте, досконалим її мистецький рівень (Гнатишак, 1936, с. 165).

Незважаючи на розбіжності у поглядах літературознавців, збірка мала великий успіх у читача.

Добірку «Вогонь і попіл» формують три цикли: «Барвін-зілля», «Червоне і чорне», «Попіл». Кожен із циклів слід розцінювати як становлення відповідної моделі стосунків між ліричними героями з обов’язковим вичленуванням особливої ознаки в образі її і його: від повної гармонії інтимних почувань («Барвін-зілля») через їх виснаження незвичними (вампіризм) сексуальними амбіціями («Червоне і чорне») до емоційного умиротворення із зануренням у світ власної душі («Попіл»).

Затишною ніжністю й спокоєм означила поетеса початок свого «роману»:

Мати, коханка, сестра,
Вірна дружина твоя.
Мудрість так каже стара,
Буду такою і я (Лівницька-Холодна, 1986, с. 63).

Водночас прагнула жагучої любові: «І дні кохання, щастя дні рясні, Як стиглі овочі без ліку рвати». Такий настрої пронизує увесь цикл «Барвін-зілля». Домінує повна гармонія, відсутні чіткі контрасти, людина і природа – співзвучні:

І неба синь, і сонця сміх
Нам будуть радісним наметом,
Блакитним палацом утіх (Лівницька-Холодна, 1986, с. 64).

Лірична героїня роману Н. Лівницької-Холодної вводить читача у найдосконаліше, у незнаний рай, де «твоїх палких обіймів чудо і ніжність пестоців моїх». Молодецький запал і водночас покора «воїну, мужу» – здавалось би, несумісні поняття – у поезіях набувають гармонійного поєднання. Поетка мріє про щасливий сімейний союз. Хвилини найінтимнішої близькості позначені молитвою:

Ти знов один і вічний наді мною!
Схиляєшся в задумі мовчазній...

Так радісно мені одній з тобою!
Я знов закохана і знов молюсь (Лівницька-Холодна, 1986, с. 68).

Кохання в підсумку стає релігією. Межа між тілесним і духовним у любові щасливо стирається.

Гі де Мопасан (Guy de Maupassant) писав: «Чи багато радості в коханні, якщо в нього не можуть вкласти всю поезію, всю музику неба і землі». Для Н. Лівницької-Холодної кохання – то музика, виткана найщирішими порухами серця. Атмосфера музичності, що є безпосереднім виявом душевної наснаги, відтворює весь чуттєвий та духовний світ людини, разом із його змінами, ваганнями, конфліктами:

Але я, я дитина і жінка,
І так близько від мене гріх!
Пролунав мені голос ваш дзвінко
Обіцянкою щастя й утіх.
І тепер не кохати не можна,
І забути не можна, ні!
Кожна ніч і палка, і тривожна,
Кожна ніч, як тортура мені (Лівницька-Холодна, 1986, с. 70).

«Вірші, як музика: їх прийняття треба повторювати. Не лише у фразовій окремішності, але головне в завершеній цілокупності ... Скомпліковані в збірку, не викликають ілюзій. Попіл!» (Мосендз, 1935, с. 233). Любов, що спопеляє, і музика, яка дає натхнення, – у поезії Н. Лівницької-Холодної споріднені. Очевидно, вже пізніше не останню роль зіграло й те, що дочка поетеси Іда Холодна-Харина своїм талантом, своєю грою на фортепіано впровадила матір у стрункість мелодій Вольфганга Амадея Моцарта (Wolfgang Amadeus Mozart) і Йоганна Себастьяна Баха (Johann Sebastian Bach), в глибинну тугу Фридерика Франсуа Шопена (Fryderyk Franciszek Chopin), у велич Людвіга ван Бетховена (Ludwig van Beethoven), у пристрасність Ференца Ліста (Liszt Ferenc). І, як згадує сама Наталя Лівницька-Холодна, «в старечі роки я почала прислухатись до Вагнера і Ріхарда Штрауса. А мій чоловік, Петро Холодний, наділив мене подивом до образотворчого мистецтва» (Лівницька-Холодна, 1987, с. 365).

Талановитий художник П. Холодний (молодший) був ще й привабливим чоловіком, якого поетка кохала усе життя. Не буде помилкою сказати, що він став головним героєм її роману:

Маляр, артист ви, чи поет,
І хто вам вирізав так брови,
І на стрункий ваш силует
Поклав ці лінії чудові?

.....

І ось найкращою з надій –
Пізнати вас, і знати, хто ви (Лівицька-Холодна, 1986, с. 70).

Другий цикл із символічною назвою «Червоне і чорне» є продовженням роману. Перед нами вже не легковажна панночка, яка покійно йшла стежинами насолоди й пристрасті поряд зі своїм чоловіком. У життя двох закоханих увірвався хтось третій. Авторка кинула читача у вир відчайдушної еротичної боротьби, спровокованої зрадою. Лірична героїня – то «поганка з монгольських степів», то «сотниківна в червоному намисті», а чи «гадюка»:

Чорний погляд твій гордий і злісний,

Ти не хочеш прийняти любов.

Та дарма, я гадюкою стисну,

Я візьму з твого серця всю кров (Лівицька-Холодна, 1986, с. 72).

Власне, цикл «Червоне і чорне» відзначається особливою новизною і сміливістю. За допомогою експресіонізму як манери вираження поетичної думки тут окреслено еротизм самобутнього гатунку: у ньому вдало поєднані літературна традиція, національні джерела і відчутний вплив європейської поезії (Шарль П'єр Бодлер (Charles Pierre Baudelaire), Райнер Марія Рільке (Rainer Maria Rilke), Поль Марі Верлен (Paul Marie Verlaine)). Відображення загостреного суб'єктивного світобачення через гіпертрофоване авторське «я», напругу його переживань та емоцій (виразного еротичного скерування!) утверджували абсолютно нові можливості поетичного слова і спромог автора-психолога. Яскравою ознакою стильової манери поетки у віршах цього циклу є позиція акцентованого «я», де сконцентровано енергію ліричного спалаху, емоційного виверження. Лірична героїня сприймається у двох іпостасях – як результат романтичного роздвоєння особи на «білого» і «чорного» двійників, «справжню жінку» і «літературну фігуру» (вампа). Перша виступає в циклах «Барвін-зілля» та «Попіл», друга – у циклі «Червоне і чорне». Емоції поетеси виражені кольоровими епітетами переважно імпресіоністичної фактури, які допомагають устійнити суть почуттєвого матеріалу, наростити потужності художнього образу. Розділ «Червоне і чорне» найкраще демонструє прояв поширеного на початку ХХ ст. синтезу мистецтв; колір є не тільки засобом творення епітетів, а й виконує ритмотворчу функцію, стає самостійним висловом експресії. Потужний семантичний заряд мають епітети «червоний» і «чорний» (наприклад, поезія «Чорний колір – колір зради» тощо). Апофеоз експресивного звучання – останній вірш циклу «Степова казка». Відчайдушна еротична боротьба, спровокована зрадою, виливалася в образах, близьких до сюрреалістичних. Своєрідним тлом, на якому побудований ліричний сюжет, є український степ, форма вираження – сон. Наталя Лівицька-Холодна перетворила історичні події

у міф із метою відображення кардіограми еротичних прагнень. Простежувалося різке розчеплення усталених смислових зв'язків, використання сновійних дивоглядів на межі кошмару. Авторка навіть зробила спробу еротизації Танатоса (Θάνατος), що було одним із привілеїв сюрреалістів; кохання стає символом ненависті і смерті (Легка, 2007, с. 45–76).

У циклі «Попіл» біль, спричинений любовними втратами, почасти стишувався згадками, мріями про Україну. Предмет ностальгії визначений у часі і просторі, уявний коханець – не міф, а реальність. Високого поцінування набирав такий атрибут кохання, як прагнення ідентифікації з коханою людиною, намагання досягнути з нею єдності (фізичної й духовної). Реалізація цього прагнення спричинила безплідний спокій, низку болісних розчарувань. Поетеса перенесла свої переживання з площини суто особистої на обрії з патріотичною мотивацією (поезія «О, забудь мені гнівне слово...»). Це й зрозуміло, на чужині авторка не знайшла затишку впродовж усього життя. Далека батьківська земля зринала в спогадах:

Пам'ятаєш? – Дніпро і хутір
(Дай сльозу тобі, любий, витру)
І в леваді верби забуті,
І весняні дотики вітру.
Пам'ятаєш? – Садки у вишнях,
І Сімнадцятий, і прапори.
В наших душах ясних, тодішніх
Скільки мрій було і простору! (Лівницька-Холодна, 1986, с. 90).

Патріотичні вкраплення у канву вірша є лише підсиленням головного мотиву – мотиву кохання. Доля емігранта і доля жінки переплелися, викреслюючи фрагменти непростих життєвих доріг Н. Лівницької-Холодної.

Застосовуючи засіб дереалізації, поетка сугестувала читачеві власні почуття. Так, лірична героїня запрошувала свого коханця «під килим». Власне, реальна річ, килим, став символом України: «Зайнялись килимові квіти: це троянди, а це шипшини ... Як же дивно так довго жити без весни і без України!». У зміненій формі ця реальна річ стала доступною нашому емпіричному та смисловому сприйманню, вона має глибше навантаження. Чуттєве еротичне кохання відшуміло. Натомість – роздуми про суть любові і життя взагалі:

Обніми мене, мій єдиний,
Вийми з мене все кволе й хворе.
Може прийдуть ще дні шипшини
І вишневий цвіт, і прапори (Лівницька-Холодна, 1986, с. 90).

Думка мимоволі линула в Україну, до милих схилів Дніпра і рідного хутора – туди, де рани вигоюються і душа росте... Почуття об'ємнішали. Це спричинило до того, що 1937 р. з'явилася збірка Н. Лівницької-Холодної «Сім літер» – глибинний синтез особистих почуттів поетеси і славних сторінок України.

Провідним мотивом другої збірки Н. Лівницької-Холодної «Сім літер» була любов до України, біль за покинуту рідною оселею. Тут читач зіштовхується з окриленним пафосом збуреної згадкою душі ліричної героїні. Образ рідної землі – осереддя поетичного світосприймання. Невимовний біль від розлуки з рідним краєм, патріотична

невтоленність, ідеалізація образу України – така тематична настроєвість «Сімох літер» різко контрастує з першою книжкою поетки. Мав рацію літературознавець Тарас Салига, коли зазначав, що лірико-публіцистична колізія таких віршів заснована на послідовному логічному мисленні (Салига, 1994, с. 122). Сім букв у слові Україна окреслювали ту стихію, у якій билосся і пульсувало незмірне почуття поетеси – любов до Батьківщини. Авторка прагнула віднайти в ній справжні джерела свого буття, намагалася усвідомити міць коріння українського роду, що розпростороється в глибини космосу і всотує в себе його енергію. Поетеса з такою ж пристрасною писала про Україну, як зовсім недавно говорила про об'єкт своїх любовних перипетій. Отож стикнулися дві сильні пристрасні – еротика й любов до України.

Чотири розділи збірки віддзеркалюють порухи душі поетеси, надиктовані відчаєм життя політичного вигнання. І єдине спасіння – втеча туди, в Україну, на побачення з нею, на трепетну розмову, нехай лише подумки. Перша частина – переважно ностальгійні візії Батьківщини минулого, виконані, як правило, у пастельних тонах. У хаосі чужинецького життя, у німоті чужих звуків такою жаданою стала почуттєва ілюзія:

...і дальній обрій знов покаже
забутий шлях у далечінь,
і на нерідне небо ляже
знайомим сміхом рідна синь (Лівицька-Холодна, 1986, с. 95).

І мукою нестерпною питання: «Як же можеш ти там, без мене, голубіти весняним Дніпром?», бо ж «не навчусь дотепер, не знаю, як без тебе щасливою жити» (Лівицька-Холодна, 1986, с. 98).

Другий розділ – поетичні замальовки Подебрадського замку, Карлового мосту у Празі чи «чужого Монпарнасу». Проте на тлі «чужих імперій», на суворих берегах океану знову «пісень розквітли кетяги ... про край далекий і ясний».

Мандрівка гуцульським краєм благословила на світ китицю поезій, у яких звучало язичницьке захоплення красою української землі рівночасно з наростаючою тривогою за її долю (III розділ). Цей настрій став домінантним для останнього четвертого розділу книжки з назвою «Гнів». А понад усім – вічна мрія – «Тобі, схиливши голову, сльозами сказати біль своїх жорстоких днів...» і віднайти сили до життя:

Земле, завітчана чоргополохом,
сонцем своїм мені далі світи.
Знов чужина мені чорним льохом,
Тільки казкою, світла, Ти (Лівицька-Холодна, 1986, с. 109).

Своєрідним підсумком творчої діяльності Н. Лівицької-Холодної стала книжка «Поезії старі й нові». «На грані», «Перекотиполе», «Остання дія» саме як збірки були створені у середині 80-х років ХХ ст. під час упорядкування та підготовки до друку книжки «Поезії старі й нові». Поетеса свідомо витримувала хронологічний принцип подачі текстів творів у кожній із них, прагнучи передати читачеві динаміку поетичного мислення, яку б репрезентували своєчасно видані збірки поезій. Назви й епіграфи у книжці – не тільки ключ до таїни змісту поезій окремих збірок, але й означення больових нервів усієї післявоєнної творчості Н. Лівицької-Холодної.

У збірці «На грані» відтворена особиста драма поетеси, спровокована другою еміграцією та руйнами Європи на тлі світової катастрофи духу, зумовленої трагедією

Другої світової війни. Більшість віршів збірки – твори, написані у таборах «ДіПи». Аналізуючи життя поетеси у другій еміграції, літературознавець Л. Куценко слушно зазначив, що то була «втрата останніх ілюзій на повернення додому, поруйнована мрія відродження України, цілковита нездатність адаптуватися в Новому Світі, або феномен “тільки емігрантки”, помножений свідомістю вирваного з корінням з рідної землі роду, печаль втрати минулого» (Куценко, 2004, с. 82). Справді, найбільша печаль авторки – Україна – на першому місці. І вона присутня у численних поезіях гірким усвідомленням марності мрій і зусиль. Вслухаймося у цей біль:

О Україно! Вічний міте
в серцях мандрівних злидарів!
Про що ж іще тут можна снити
у млах самотніх вечорів? (Лівницька-Холодна, 1986, с. 133–134).

В мовчанні гордім стиснені уста,
В напрузі серце і думки на гранях
і віра предків, щира і проста,
єдиним щастям в мандрах і розстаннях (Лівницька-Холодна, 1986, с. 135).

Бентежить спогадом рідна земля, кличе на щире розмову, «а серце гоном весни наляте, кричать у ньому дикі гуси, що вертаються з-за морів на рідні води, на Різовате» (Лівницька-Холодна, 1986, с. 145). Жінка domeжно відверта, розгортаючи свою «емігрантську тугу»; її Батьківщина там, де «глибінь тривожна очей матусі, вічних і одних», де теплі розмови з батьком, його «старечий кашель» і «дотеп незрівнянний», де «приянь брата вдавано недбала». Поетчин «згадок спліт» малював зворушливі картини українського буття:

Розсуває тиша стіни,
паморочить цвітом лип,
в голови кладе барвінок
і чебрець до стіп...
Ніч веде в холодну далеч,
мерехтить в очах вінком сузір,
гомонять заобрійні відчали
на верхів'ях білосніжних гір (Лівницька-Холодна, 1986, с. 141–142).

Це поезія філософського самозаглиблення, мудрого осягнення свого власного «я», а українська проблема витіснена актуалізованою часом глобальнішою проблемою недосконалості світу і людини. У збірці «На грані» провідним є мотив багатогранного зв'язку явища найбуденнішого із закономірностями руху вічного. Тому часто авторка апелювала до Бога – символу нескінченності. Глибоко інтимна сфера стала основою для важливих узагальнень. Тема кохання перейшла у тему самої людини. Найбільш особисті думки, висловлені в поетичних рядках, позначено у підзаголовку «Листки з щоденника». Якщо в ранніх поезіях читач лише споглядає, то в пізніших він співучасник життєвого дійства, змушений заангажувати свій інтелект, бо в коротких драматичних мініатюрах-поезіях є вже імпонуюча недовомовленість, другий, внутрішній текст, розшифрування якого потребує проникливішої внутрішньої праці. Лірику збірки «На грані» (зрештою, і збірок «Перекотиполе», «Остання дія») можна назвати ностальгійною.

Часткова невизначеність передбачає і назву наступної збірки – «**Перекотиполе**». Поезії наштовхують на думку про постійну роботу душі поетеси, спрямовану на пошук філософського ідеалу, на віднайдення себе у цьому непростому світі. Лірична героїня жила в іншому вимірі, її погляд звернений до всемогутньої першопричини буття. Часті змагання з собою, крихка недовіра разом із категоричними іноді твердженнями, здається, виснажили ліричну героїню, але ніяк не применшили її любові до Бога, що виникала з потреби побороти відчуження, знищити відчуття духовного голоду (вірші «Марива», «Розмова з Богом» тощо). Вчуваються перегуки з Біблією (про що свідчать і підзаголовки віршів – виписки зі Святого Письма), окремі рядки якої, проходячи трансформацію в свідомості ліричної героїні, набувають суб'єктивного тлумачення. Свою любов до України, безконечну тугу за нею поетка почасти вигоювала молитвою, щирою сповіддю:

Це твій лебединий спів
на нерідному озері співаний,
це твій передсмертний крик,
твоя сповідь, в серці причаєна (Лівицька-Холодна, 1986, с. 154).

«Нема вже дому, де лишилась лагідність рук, де zostались душі хороми» (Лівицька-Холодна, 1986, с. 163), тому й прямує лірична героїня до Божого «столу мандрахи змучена вкрай», йде «спроквола аж з-понад круч Дніпра», щоб «припасти в покорі Тобі до стіп», щоб віднайти такий жаданий прихисток для душі. Авторка снила Україною, вичаровувала в мріях і споминах українські світанки, ставки, отаву:

Як запахне часом сіном
у завулках чужого міста,
воскресає раптом країна,
Україна моя барвіста (Лівицька-Холодна, 1986, с. 164).

І раптом: «Я знаю – це сон, це мрія: я розплющу очі – все зникне», й випадковий перехожий, з чужого світу, не зможе збагнути «лиха» людини, яку позбавили дороги додому...

Минуле не відпускало, спогад ворохобив делікатні струни душі, руйнував нерідну дійсність:

І як десь запахне стигла груша,
то з садів придорожніх, чужих.
А душа поміж мертвими душами
навмання в безпросвітті біжить (Лівицька-Холодна, 1986, с. 175).

Душа ліричної героїні тліла у пустці та безодні самоти. Безжально вивернуті назовні душевні боріння ліричної героїні. Поетка жорстко, лапідарно, відверто викидала думки, заглиблюючись у приховані нетрі емоційно-психологічних пластів власної екзистенції:

А тепер ось і вмерти нема як,
Тільки ніч сліпа і німа:
і чужа земля не приймає
і до рідної сліду нема (Лівицька-Холодна, 1986, с. 176).

Богдан Рубчак зазначив: «Від неймовірно разючих, іноді брутальних образів фізіологічних змін у тілі, що колись були принадою молодої коханки, до образів найтонших відтінків старіючої людини – прихід старості, перевтілений у слова з крайньою, майже нестерпною послідовністю» (Рубчак, 1986, с. 51). Лише на кінчиках вії висне все недописане і недоказане. Вічні тільки туга і ніжність. Сльози – символ безпорадності перед впертою старістю, а навіть символ покірності «великому Серцю, що обнімає увесь світ». Наталя Лівницька-Холодна намагалася віднайти власну сутність. Поезії цього періоду містять глибокий філософський підтекст, часто наближені до медитації:

І душа, як свічечка від вітру,
гасне й гасне, поки не замре,
поки смерть усі образи зітре
й всі надії в вічність забере (Лівницька-Холодна, 1986, с. 169).

Розгорнуто нову сторінку роману: посивіла жінка говорить не тільки про своє кохання; з роками прийшли думки про незворотність часу, коли приречено «відпливає човен у незнаний край у Велику Таїну». Надто загострено відчувалася нездійсненність власних мрій. Риторичне запитання «Де мій рід?!» звучало розпачливо, адже його фактично немає, домашнього гніздечка не було звито:

Я не вмiла матір'ю бути,
не кожному цей талан,
моє серце згорiло в гутах
життєвих оман (Лівницька-Холодна, 1986, с. 178).

Пережите робило значущим кожне слово, пекли колишні зневаги. Поетеса з гіркою зізнавалася: «І стало раптом холодніти надворі і в мені». Дороги долі «синіми взорами» сплелися на руках. Та іноді виринала в снах молода відьма, по-молодечому струшуючи волосся за плече. Вона мчала засвітити папороть у лісі. Подивуєшся, з яким запалом говорила про кохання умудрена життєвим досвідом жінка. І тільки стареча сльоза у зморшках повертала до дійсності:

А коли розбудить ранок
променем на руці,
дві сльози безгучно кануть
в рiвчаки на старому лиці (Лівницька-Холодна, 1986, с. 180).

Перед читачем – сюрреалістичний колаж, що виявляється у важко приховуваній емоційній розбалансованості самого автора, який існує у вірші немов би у двох особах (зріла жінка – молода відьма). «Я» і «ти» – це та ж особа і водночас дві іпостасі роздвоєної душі поетеси, яка з подивом застигла на порозі того місця, куди їй самій немає дороги.

Наталя Лівницька-Холодна роздумувала над смертю, над вічністю, звертаючи свій погляд до Бога. Звіди – метафізичні мотиви її пізньої творчості. «Я не ношу ритуалу. Я люблю Службу Божу, люблю як хор співає, але та церковщина мене убиває, і я, грішна, не буваю часто в церкві, вдома молюся. Я вірю в вищу силу», – писала поетеса. Її любов до Бога – в покорі:

Ти не почуєш голосу мого в тім хорі,
що гучно прославля діла Твої усі.
Я лиш люблю Тебе й любила у покорі,
у кожнім подисі і навіть у грісі (Лівицька-Холодна, 1986, с. 179).

Прихід смерті щораз відчутніший. Лірична героїня засвідчила: «я – остання ява» на сцені космічного простору вселюдського буття.

Інколи Н. Лівицька-Холодна тішилася можливістю самозаглиблення, самопізнання, дарованого самотою, іноді відзивалася на те гірким жалем:

Немає слів, щоб вимовити тугу,
яка у серці палить, як сльоза.
Немає рук ні батька, ані друга,
щоб мовчки – дотиком – усе сказав... (Лівицька-Холодна, 1986, с. 193–194).

У збірці **«Остання дія»** внутрішній досвід творчого «я» Н. Лівицької-Холодної досяг того рівня, коли можна говорити про самоцінність її мислення. Чуттєво-емоційне сприйняття ліричною героїнею дійсності характеризується специфікою переживання як особливого стану життєдіяльності (відчуття порожнечі власного життя). Спробі піднести вагомість поетичного слова слугує легко схоплювана техніка двозначності, нерозшифрування, поєднання кількох значень, відверта відмова від розкриття прямого змісту:

Десь дім стояв... мов рана незагоєна.
Він болем виринає з темряви вночі,
в кутку кімнати маячить
і пустою лякає і вікном
відчиненим у вічність... (Лівицька-Холодна, 1986, с. 203).

Настрій ліричної героїні, звичайно, не хвилинний, не випадково зафіксований, а такий, що формувався з огляду на важливі обставини. Це настрої тривалої ситуації, перманентних болючих суперечностей у почуттях, вистражданих прагнень. Творче мислення посутньо закорінене у ментальність української культури. Ностальгія за рідним краєм зумовлювала своєрідну філософію життя. Мотив розриву між «я» та родом розгортався у безмежжя, приваблював надією на повернення до втраченої Домівки, на можливість віднайдення спокою в рідних просторах, просторах істини (поезія «Перед сном»):

А коли засну
сном без просипу,
встануть зі сну
всі осаули й сотники
мого забутого роду,
стануть навколо гробу,
виймуть моє серце,
і воно полине
на Дніпрові піски,
де лягли кістки
моєї родини (Лівицька-Холодна, 1986, с. 216).

Ця поезія є заключним акордом збірки «Остання дія». Рік написання – 1985, глибина і плинність почувань позбавлені просторово-часової членованості. Занурення в ілюзорність минулого – то спроба заглянути за лаштунки життя позаземного. Лірична героїня «вростає» в інше буття: не чуже, а своє ж, рідне, проте дуже далеке і вловлюване хіба що на рівні підсвідомості: «Я дивлюсь на світ очима води у ставках Полтавщини». Вона кидається в бездонні глибини сильної експресії, яка творить враження повного злиття ліричного «я» з атрибутами української природи, до болю близької і далекої. Тут і «сліди зайченят на галявинах», і «місяць уповні дивиться оком Гоголя», і «вуха мої – солов'їв оркестри». Відлуння споминів змінюються потенційного повернення до рідних витоків. Гіперболічна конструкція «встануть зі сну всі осаули і сотники мого забутого роду» надає коментуванню життєвих явищ філософської тональності.

Наталія Лівницька-Холодна сміливо продовжувала традицію іпостасування й інших метричних модуляцій. Поезія «Перед сном» наближена до верлібру, це т. зв. звільнений вірш, позначка розкутості віршового письма, що також було зумовлено потребою авторки викладати свої думки не тільки з огляду на чітке римування, милозвучність, а насамперед на смислову наповненість поетичної тканини вірша, а отже, на відтворення власного філософського стану душі. Нова поетика значущості (Ю. Шерех) протиставлена причепуреності ранніх віршів авторки. Сьогодні з упевненістю можна констатувати, що Н. Лівницька-Холодна – чи не найсильніший представник жанру особистої лірики в поезії української еміграції.

Її поетичне письмо, хоч і виразно належить до поезії ХХ ст., є неповторним. Кохання для поетеси – фатальна зірка, яка освітлює весь роман – від днів далекої молодості до часу, коли «життя, як той місяць – колишній – швидко-швидко йде на ущерб...».

Тішуся, що доля подарувала мені щасливу можливість бодай нетривалий час листуватися з Н. Лівницькою-Холодною. Тоді поетеса перебувала в старечому притулку, їй важко було писати (надокучав ревматизм рук), вона просила допомоги в доглядальниці. Але відповідь надсилала, бо раділа кожній вісточці з її рідної України. Я зберігаю маловідомий автограф однієї поезії Н. Лівницької-Холодної, яку передрукуюю у цій статті:

Я вмираю, і зі мною
тінь життя мого горбата.
День і ніч обценьки ката
Душу рвуть журбою.
День і ніч думки, як оси
Не дають спочити.
А надворі віє вітер
і голосить осінь (Легка, 2007, с. 187).

Рядки датовані 23 січня 1998 р., 96-річна поетеса до болю самотня у своєму нічим і ніким не захищеному світі. Поетично представлена людська саморуїна. Відчуття смерті невідступне. То вже й не просто відчуття, а реальний процес фізичного згасання – «Я вмираю...». Сумно і моторошно. Біль самоти єднався з тягарем накопичених літ, «не даючи спочити». Візувалася містично-духовна ірреальність. Проте відмовляюся погодитись із поетесиним твердженням – «тінь життя мого горбата». Буття людини вимірюється злетами і падіннями, журбою і радістю. А їх на долю

авторки випало чимало. Однак щиро переконана, обрії її дійсності зворушують до щему, викресують не тіні, а тривожні оазиси світла – відверті, сердечні...

У філософії інтимних почувань Н. Ливицької-Холодної любов – не просто почуття, а величина, що охоплює життєво важливі сфери буття, очищує й допомагає пізнати себе. Вона – одержимість її долі.

Лірична героїня Н. Ливицької-Холодної, як і сама авторка, опинялася за межами щасливого поля закоханих, зазнала вигнання зі стабільної безпечності роду, відчула гіркий присмак еміграції. Її життя від молодих літ минало на чужині. Проте життєва сила ліричної героїні амбівалентна сприйняттю нею ж безмежжю власного духовного світу. І найбільше вона боялася втратити зв'язок із родом, що означало б минуність самого роду: «Та страшно, що козацький славний рід/ піде без віх, як безіменні тіні./ у безвість, у чужий незнаний світ» (Ливицька-Холодна, 1986, с. 194).

В одному з небагатьох листів до мене Н. Ливицька-Холодна зізнавалася: «Мое життя взагалі було нелегким, а особливо старість ... серед цих обставин і перенісши стільки втрат» (Легка, 2007, с. XII). «Оці обставини» чужини – її вічна мука, її біль і нездоланне мірило розтрачених надій... І далі: «Ваш лист був мені великою радістю, він воскресив мою душу, яка вже майже вмирала» (Легка, 2007, с. XII). Тішилася, отже, найменшому відлунню з рідної України, бо «ти для мене тільки мрія, колишній краю дорогий» (Легка, 2007, с. VIII).

Переживання поетки-емігрантки – усвідомлювання раціонального; вони нуртуючими бентежними потоками невидимо для інших змушували її вдивлятися у незвідані таємниці власного буття, схоплювати трагізм плинності, неповторності й незворотності долі. І як вічний міт її духовного засвіття – «батьківський дім. Він десь там є над часом-простором./ і кличе, кличе в рідний край» (Легка, 2007, с. X).

Отже, крізь усю творчість поетки прострумював болючий мотив розлуки з рідною землею, який виразнішав, міцнів, ставав домінуючим. Невимовний біль від розлуки з рідною землею, патріотична невтоленість – така тематична настроєвість поезії Н. Ливицької-Холодної. А своєрідним підсумком творчості поетки стала книжка «Поезії, старі і нові», у якій відтворено особисту жіночу драму, спровоковану другою еміграцією та руїнами Європи на тлі світової катастрофи духу, народженої трагедією Другої світової війни.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Бойчук, Б. (1985). Розмова з Наталею Ливицькою-Холодною. *Сучасність*, 3, 8–17.
- Гнатишак, М. (1936). [Рец. на кн. *Отаманець Л. Світанок: поезії*. Львів, 1936]. *Дзвони*, 4, 163–171.
- Гординський, С. (1935). Чотири реторти лірики. *Назустріч*, 2, 2–3.
- Ільницький, М. (1991). Погляд у душу. *Дзвін*, 6, 20–21.
- Куценко, Л. (1997). З епістолярію Наталі Ливицької-Холодної. *Вежа*, 8–9, 27–37.
- Куценко, Л. (2004). *Наталія Ливицька-Холодна. Нарис життя і творчості*. Кіровоград.
- Легка, О. (2007). *Життя – це любов (Еротичний роман у віршах Наталі Ливицької-Холодної)*. Львів.
- Ливицька-Холодна, Н. (1986). *Поезії, старі і нові*. Нью-Йорк.

- Лівницька-Холодна, Н. (1987). Слово лауреата. *Віднова*, 6–7, 363–368.
- Мосендз, Л. (1935). [Рец. на кн. *Лівницька-Холодна, Н. Вогонь і попіл*. Варшава, 1934]. *Вістник*, 3, 233.
- Назустріч*. (1938). 3, 2.
- Рубчак, Б. (1986). Серце надвоє роздерте. В Н. Лівницька-Холодна, *Поезії, старі і нові*. Нью-Йорк.
- Салига, Т. (1994). Сім літер любові. *Високе світло: Літературно-критичні студії*. Львів, 112–131.
- СМ:** *Світ молоді*. (1935), 4, 4–13.
- Фізер, І. (1987). Старі й нові поезії Н. Лівницької-Холодної. *Віднова*, 6–7, 356–363.
- Шерех, Ю. (1993). Без назви. *Шерех, Ю. Третя сторожа: Література. Мистецтво. Ідеології*. Київ, 364–409.

REFERENCES

- Boichuk, B. (1985). Rozмова z Nataleiu Livytskoiu-Kholodnoiu. *Suchasnist*, 3, 8–17 (in Ukrainian).
- Hnatyshak, M. (1936). [Review of the book. *Svitanok: poezii*. Lviv, 1936 by L. Otamanets]. *Dzvony*, 4, 163–171 (in Ukrainian).
- Hordynskyi, S. (1935). Chotyry retorty liryky. *Nazustrich*, 2, 2–3 (in Ukrainian).
- Ilnytskyi, M. (1991). Pohliad u dushu. *Dzvin*, 6, 20–21 (in Ukrainian).
- Kutsenko, L. (1997). Z epistolariyu Natali Livytskoyi-Kholodnoyi. *Vezha*, 8–9, 27–37 (in Ukrainian).
- Kutsenko, L. (2004). *Natalia Livytska-Kholodna. Narys zhyttia i tvorchosti*. Kirovohrad (in Ukrainian).
- Lehka, O. (2007). *Zhyttia – tse liubov (Erotychnyi roman u virshakh Natali Livytskoi-Kholodnoi)*. Lviv (in Ukrainian).
- Livytska-Kholodna, N. (1986). *Poezii, stari i novi*. Niu-Iork (in Ukrainian).
- Livytska-Kholodna, N. (1987). Slovo laureata. *Vidnova*, 6–7, 363–368 (in Ukrainian).
- Mosendz, L. (1935). [Review of the book. *Vohon i popil*. Varshava, 1934 by N. Livytska-Kholodna]. *Vistnyk*, 3, 233 (in Ukrainian).
- Nazustrich*. (1938). 3, 2 (in Ukrainian).
- Rubchak, B. (1986). Sertse nadvoie rozderte. In N. Livytska-Kholodna, *Poezii, stari i novi*. Niu-Iork (in Ukrainian).
- Salyha, T. (1994). Sim liter ljubovi. *Vysoke svitlo: Literaturno-krytychni studii*. Lviv, 112–131 (in Ukrainian).
- Svit molodi*. (1935), 4, 4–13 (in Ukrainian).
- Fizer, I. (1987). Stari y novi poezii N. Livytskoi-Kholodnoi. *Vidnova*, 6–7, 356–363 (in Ukrainian).
- Sherekh, Yu. (1993). Bez nazvy. *Sherekh, Yu. Tretia storozha: Literatura. Mystetstvo. Ideolohii*. Kyiv, 364–409 (in Ukrainian).

Orysia LEHKA*PhD (Philology)**Associate Professor of the Department
of Ukrainian Literature named by M. Vozniak**I. Franko National University of Lviv**ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8790-3776>**e-mail: orysialehka@gmail.com***«ONLY NATIVE FIELD MOVING TAPE!...»: THROUGH THE WAYS
OF THE FATE OF NATALIA LIVYTSKA-KHOLODNA**

The article examines the life and creative path of the poetess N. Livytska-Kholodna in the context of her emigration; the creative individuality of the author with her themes, original imaginative world, unique manner of writing is analyzed. The phenomenon of «only emigrants», multiplied by the consciousness of a family uprooted from its native land, is meaningful. In fact, it is the feeling of the loss of the past, the philosophical focus on the image of Ukraine that becomes decisive for the creativity of N. Livytska-Kholodna after the Second World War.

The author's poetic texts, which are interpreted in the article, impress with their deep understanding of all registers of the human soul, reproduce her complex life path, full of painful searches for a creative and feminine «I» in the unfriendly spaces of a foreign land. After all, emigration for N. Livytska-Kholodna – her Way of the Cross, her Calvary. That is why the poems are full of the pain of disappointment, existential reflections, and tireless search for the meaning of existence.

The first collection of N. Livytska-Kholodna's «Fire and Ashes» gave Ukrainian literature a special kind of poetry – erotic, with a tendency to psychologize the feelings of the lyrical heroine. Her pronounced Europeanness was manifested through the modernity of poetic writing – a successful synthesis of neoclassical, neoromantic, expressionist and surrealist features. Very often, the poetess transfers her experiences from the personal plane to the horizon with patriotic motivation and turns historical events into a myth to reflect the cardiogram of supersensuous emotions. The indescribable pain of separation from the native land, patriotic insatiableness – this is the thematic mood of the second collection «Seven Letters». A peculiar summary of the work of N. Livytska-Kholodna became the book «Poetries, old and new». Here, the personal drama of the poetess is reproduced, provoked by the second emigration and the ruins of Europe against the background of the global catastrophe of the spirit, generated by the tragedy of the Second World War.

Key words: Natalia Livytska-Kholodna, emigration, Ukraine, loneliness, love, philosophy, worldview, reflection, psychologism.

Стаття: надійшла до редакції 9.01.2025

прийнята до друку 22.03.2025